

## Viktimoško raziskovanje v Sloveniji

Alenka Šelih\*

Članek prikazuje smeri in rezultate viktimoških raziskovanj sodelavcev Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani. Avtorica zasleduje raziskovalne usmeritve in ugotavlja, da so se raziskovanja gibala v skladu s podobnimi usmeritvami v svetu: od proučevanja žrtve in njenega prispevka k lastni viktimizaciji (na primer pri kaznivih dejanjih telesnih poškodb in kaznivem dejanju umora) do pomoči žrtvi (na primer pri povrnitvi škode žrtvam kaznivih dejanj, pri raziskavah o trpinčenem otroku); od viktimitete posameznih skupin žrtev (žrtev kaznivih dejanj nasilnih deliktov in izbranih premoženjskih deliktov) do strukturne viktimitete (institucionalno trpinčenje otrok, politična viktimiteta). Članek podrobneje razčlenjuje razmerje med opravljenimi viktimoškimi raziskavami in preprečevanjem kriminalitete ter prispevek v Sloveniji opravljenih viktimizacijskih pregledov.

V sklepnem delu obravnava avtorica tista področja, na katerih raziskovanje ni bilo opravljeno in opozarja na pomanjkanje teoretičnih posplošitev, na nevarnost »zagovornišтва« v okviru viktimologije in na pomanjkanje razvijanja konkretnih programov pomoči žrtvi.

**Ključne besede:** viktimologija, viktimoško raziskovanje, žrtve, preprečevanje kriminalitete, raziskovanje viktimizacije, Slovenija

UDK 343.988.001.4 (497.12)

### I. UVOD

Prikaz raziskovalnega dela na področju viktimologije v preteklih treh oziroma štirih desetletjih v Sloveniji bi bilo mogoče začeti s podoben ugotovitvijo kot takrat, ko je bil v isti reviji objavljen prvi članek o viktimologiji, namreč, da z razpravo o tej veji kriminologije ne odpiramo novega področja.<sup>1</sup> Vendar se po poteku tega časa pokaže, da se je zanimanje za probleme žrtve kaznivega dejanja (in kasneje tudi drugih skupin žrtev) ter raziskovanje teh problemov, razvilo v eno izmed najbolj plodnih novosti na področju kriminološkega raziskovanja.

V preteklih desetletjih je bilo tako opravljeno tudi pri nas ne tako majhno število raziskav, ki so se nanašale na vprašanja žrtev kaznivih dejanj in pričujoči zapis je poskus prikazati in oceniti to, kar je bilo narejeno ter primerjati rezultate teh raziskav s tokovi viktimoške misli v svetu. Kljub najboljšemu namenu avtorja takšen prikaz ne more biti povsem objektivni, saj so vanj vtkana njegova osebna stališča, vrednotenja in dožemanja.

### II. OPRAVLJENE RAZISKAVE

Kot izhodišče za takšen prikaz je mogoče vzeti več meril: v pričujočem bom poskusila prikazati opravljeno delo v okviru štirih vprašanj, ki po moji oceni predstavljajo štiri temeljne usmeritve (ali morda dileme) viktimoškega raziskovanja.

\* Alenka Šelih, diplomirana pravnica, doktorica znanosti, redna profesorica za kazensko pravo in kriminologijo, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Kongresni trg 12, 61000 Ljubljana

<sup>1</sup> prim. Šelih (1967), s. 37

#### 1. Od proučevanja žrtve do pomoči žrtvi

Viktimologija se je na svojem začetku<sup>2</sup> ukvarjala, po eni strani, skoraj izključno z žrtvijo kaznivega dejanja, po drugi pa, predvsem z njenimi lastnostmi in z njenim prispevkom k nastanku kaznivega dejanja. Čeprav z določenim časovnim zamikom, so temu sledile tudi prve viktimoške raziskave v Sloveniji.<sup>3</sup> Nasilna kazniva dejanja v Sloveniji niso pravzaprav nikoli predstavljala posebej zaskrbljujočega problema; telesne poškodbe, kot najbolj pogoste in najbolj tipične med njimi, pa so bile razporejene zelo neenakomerno in so se zgoščevale na Štajerskem. Zamisel, da bi med kriminološke raziskave, ki so si v Sloveniji v 60-ih letih začele utirati pot in so bile - v skladu s tedaj prevladujočo usmeritvijo v svetu - empirično zasnovane, uvrstili tudi probleme telesnih poškodb na ožjem območju Štajerske, zato ni presenetljiva: prva raziskava te vrste pa ni obšla problema žrtev teh kaznivih dejanj in je razčlenila posamične značilnosti žrtev, zlasti pa se je ustavila ob tistih elementih, ki bi mogli kazati na prispevek žrtve h kaznivemu dejanju. Tako je ugotavila, da so žrtve iz podobnega socialnega in poklicnega okolja in imajo podobne osebne značilnosti kot storilci, zato je mogoče pričakovati, da tudi reagirajo podobno. Ker raziskava ugotavlja, da v analiziranem okolju obstaja določena subkultura nasilja in visoka stopnja strpnosti do uživanja alkohola, sklepa, da sta ta dva pojava lahko vplivala na to, da je žrtev pogosto prispevala k lastni viktimizaciji.<sup>4</sup> Podobno usmeritev, izhajajočo predvsem iz tedaj prevladujoče usmerjenosti krimino-

<sup>2</sup> prim. npr. von Hentig (1948)

<sup>3</sup> prim. Šelih (1963), Pečar v Uderman (1974)

<sup>4</sup> prim. Šelih (1963), s. 159, prav tako Šelih (1967), s. 38

loškega (in na njegovi podlagi viktimološkega) raziskovanja k storilcu kaznivega dejanja, je mogoče zaslediti tudi v zaključkih raziskave o ubojih na Slovenskem.<sup>5</sup> Iz dotlej črno-bele perspektive o razmerju med storilcem in žrtvijo kaznivega dejanja je tako nastala sivo-siva perspektiva, ki je - kot mi je v tistih letih potožil eden izmed podiplomskih študentov - marsikateremu strokovnjaku s področja odkrivanja in pregona kaznivih dejanj vzela tisto moralno in etično vrednoto, ki mu je intimno lajšala in legitimirala njegovo delo - nedolžnost žrtve, za katero se bori.

Sprememba te prvotne usmeritve viktimologije, ki jo je bilo v svetu zaznati od sedemdesetih let dalje, je v raziskovalnem snovanju Inštituta prišla do izraza pri raziskavi o povrnitvi škode žrtvam kaznivih dejanj.<sup>6</sup> To vprašanje je bilo prav v tem času predmet obravnave tudi na mednarodnih forumih (npr. kongres Mednarodnega združenja za kazensko pravo 1973. v Budimpešti), njegov izbor in način obravnave pa sta odsevala premik viktimologije od ugotavljanja značilnosti žrtve in njenega prispevka h kaznivemu dejanju k ugotavljanju škode, ki ji je bila povzročena; to pa je kasneje vodilo k razmišljanju o oblikah pomoči zanjo. Raziskava o povrnitvi škode je dala dvojje zanimivih rezultatov: pokazala je, da je ena tretjina žrtev raziskovanih kaznivih dejanj prejela neko obliko povračila škode do glavne obravnave; od preostalih pa je sodišče ugodilo premoženjskopravnemu zahtevku oškodovanca-žrtve v dveh tretjinah primerov. Oba rezultata sta bila višja kot so po delovnih hipotezah pričakovali raziskovalci in sta pokazala razmeroma ugodno stopnjo povračila škode. K razpravi o kategorijah žrtev - fizična ali pravna oseba, primarna, sekundarna ali terciarna - pa je raziskava prispevala ugotovitev, da so bile v naših tedanjih razmerah žrtve-oškodovanci pogosto pravne osebe (pri štirih desetih žrtev obravnavanih premoženjskih kaznivih dejanj) in da jim je bil ta status brez nadaljnega priznan.<sup>7</sup>

V isti vsebinski okvir sodi tudi skoraj istočasno opravljena raziskava o tatvinah v samopostrežnih trgovinah.<sup>8</sup> Morda bi kot njeno posebno značilnost lahko omenili izhodišče, da samopostrežno trgovino obravnava kot viktimološko entiteto - čeprav se, razumljivo, ukvarja s problemi storilcev in problemi kaznivih dejanj, so njen primarni interes vendar posebne viktimološke sestavine te vrste trgovin, zaradi katerih postaja pogostejše kot druge tovrstne institucije žrtev-oškodovanka. Čeprav je eden od

zaključkov raziskave, naj vsak najprej sam stori vse potrebno za svoje varstvo, je mogoče težnjo - usmerjati viktimološko raziskovanje na področje pomoči žrtvam-oškodovancem - v tej raziskavi razbrati, med drugim, v predlogih o ukrepih za preprečevanje teh kaznivih dejanj znotraj trgovin in o kriminalističnih ukrepih za zavarovanje.<sup>9</sup>

Žrtev in pomoč zanjo, kot temeljni cilj raziskovanja, je v delu Inštituta prišel povsem jasno do izraza v raziskavi o trpinčenem otroku - temi, ki se je kot družba skoraj nismo niti zavedali, kolikor pa smo se je, je bila dotlej zamolčana.<sup>10</sup> Središčna tema raziskave je otrok-žrtev; ravnanje, katerega žrtev je, pa ni nujno kaznivo dejanje, saj so obsežena tudi takšna ravnanja, ki so na meji med še dovoljenim vzgojnim kaznovanjem in kaznivim ravnanjem. Raziskava se ukvarja z oblikami varstva otrok pred trpinčenjem in oblikuje predloge za preprečevanje tega pojava.

Krog poti, ki so jo prehodili raziskovalci Inštituta pri viktimološkem raziskovanju, je bil s to raziskavo (zaenkrat) sklenjen: potekal je od poudarjanja negativne plati vloge žrtve v kaznivem dejanju do spoznanja, da je žrtvi potrebna pomoč.

## 2. Od viktimitete posameznih skupin do strukturne viktimitete

Najbrž je več kot razumljivo, da so se prve raziskave sodelavcev Inštituta nanašale na posamezne skupine kaznivih dejanj, in med njimi še zlasti na tiste, pri katerih je osebni odnos med storilcem in žrtvijo eno izmed temeljnih kriminogenih (in viktimogenih) gibal. V ta okvir sodijo že omenjene raziskave o kriminaliteti telesnih poškodb in o ubojih, ko so bile med prvimi viktimološko naravnanimi raziskavami Inštituta. Dodati pa velja, da je bil spekter viktimološko zanimivih skupin žrtev razširjen zlasti na otroke in ženske,<sup>11</sup> kot zanimivost pa velja omeniti analizo ženske kot žrtve v slovenski literaturi.<sup>12</sup>

Od teh skupin žrtev se je spekter raziskovanj širil na premoženjska kazniva dejanja, pa tudi na kazniva ravnanja v prometu.<sup>13</sup>

Preko okvira viktimologije kot vede, ki se ukvarja z žrtvijo kaznivega dejanja, je segla raziskava o viktimoloških vidikih disciplinskih prestopkov.<sup>14</sup> Sledeč zamisli, da predstavljajo te kršitve v okviru odklonskih pojavov določeno celoto s kaznivimi de-

<sup>9</sup> prim. Maver v Pečar-Maver-Zobec (1981), s. 182-239

<sup>10</sup> prim. skupina avtorjev (1985)

<sup>11</sup> prim. Pavlovič (1990)

<sup>12</sup> prim. Milenković (1992)

<sup>13</sup> prim. skupina avtorjev (1979), Bavcon (1984)

<sup>14</sup> prim. Brinc (1987)

<sup>5</sup> prim. Pečar v Uderman (1974), s.303 i.n.

<sup>6</sup> prim. Vodopivec (1977, 1978)

<sup>7</sup> prim. Vodopivec, (1977), s.251

<sup>8</sup> prim. Pečar (1978), Pečar-Maver-Zobec (1981)

janji in prekrški, je ta raziskava zajela disciplinske prestopke in njihove storilce; njena ugotovitev, da so delavci, ki so bili storilci prestopka in jim je bil izrečen disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja, hkrati tudi žrtve - včasih naj bi bili celo vnaprej izbrana žrtev - sodi v domeno strukturne viktimitete, oziroma viktimitete zaradi posebne oblike zlorabe oblasti.

Ko gre za viktimiteto posameznih skupin žrtev pa velja spomniti na verjetno enega najbolj originalnih rezultatov teh raziskav - na ugotovitev namreč, da v številnih primerih oškodovanost ni posledica samo delovanja kriminalne dvojice, kot je dotlej menila prevladujoča doktrina, temveč da je pri personaliziranih kaznivih dejanjih, kakršno je npr. umor, treba to razmerje razširiti na vpletene opazovalce.<sup>15</sup> Medtem ko so v tuji strokovni literaturi tedaj že opozorili na » nedolžne« opazovalce, je Pečar prvi postavil tezo o vpletenosti tretjih oseb v viktimogeni kompleks in jo kasneje razvil v teorijo o induktologiji.<sup>16</sup>

Prve sledi o strukturni viktimiteti je mogoče zaslediti v raziskavah o trpinčenem otroku, kjer so razmišljanja segla čez okvir oblik, obravnavanih v posamičnih primerih in preko trpinčenja v domačem okolju ter si zastavljala vprašanje o institucionalnem trpinčenju v ustanovah, kakršne so otroški vrtci, šole, bolnišnice in zavodi za otroke in mladostnike.<sup>17</sup>

Strukturna viktimiteta kot oblika zlorabe oblasti pa je - na zelo specifičen način - vodilna sestavina raziskave o eni izmed skupin montiranih političnih procesov v prvih letih po II. svetovni vojni - v raziskovalnem poročilu o Dachauskih procesih.<sup>18</sup> Ugotovitev, da je šlo za uporabo stalinističnega modela politične kazenske represije in da so bili procesi logičen proizvod nasilniške vladavine v letih med 1945 in 1951, je bilo eno temeljnih sporočil te raziskave in je imelo v času, ko je bilo objavljeno (april 1989), velik moralni (pa tudi politični) naboj.

### 3. Viktimologija in preprečevanje kriminalitete

Raziskovalci, ki so se ukvarjali z viktimološkim raziskovanjem v Sloveniji, so od prvih raziskav dalje poudarjali pomen rezultatov teh raziskav za preprečevanje kriminalitete. Spočetka je pri tem šlo le za splošne ugotovitve in priporočila, katerih pomen in prenos v življenje ni mogoče meriti. Za rezultate vsaj dveh raziskav pa smemo trditi, da so imeli vpliv tudi na preventivno dejavnost.

<sup>15</sup> prim. Pečar (1971, 1972)

<sup>16</sup> prim. Shaskolsky, prevod v RKK 4/1970, Pečar (1984)

<sup>17</sup> prim. skupina avtorjev (1985), Kos (1988)

<sup>18</sup> prim. skupina avtorjev; raziskava se je začela 1985.; rezultati so bili v knjižni obliki objavljeni 1990.

Spoznanja, pridobljena pri obeh raziskavah o tatvinah v samopostrežnih trgovinah, so našla pot v prakso tako pri načrtovalcih tovrstnih trgovin kot pri njihovih organizatorjih. Raziskovalci Inštituta so ne le s publiciranjem (tudi v strokovnem in dnevnem tisku), temveč tudi s prenosom raziskovalnih rezultatov na številnih seminarjih poskrbeli za širjenje poznavanja posebnosti prodaje te vrste in ukrepov za preprečevanje tatvin v tem okolju.

Medtem ko lahko trdimo, da je pri širjenju rezultatov te raziskave šlo za delovanje v okviru stroke (trgovske, policijske), pa smo se pri razširjanju rezultatov raziskave o trpinčenju otrok - če položaj ocenjujemo iz današnje časovne razdalje - srečali s problemom razmejevanja med viktimologijo kot raziskovalno disciplino in viktimologijo kot zagovorništvo žrtve. Ta meja, ki je pri viktimologiji nasploh težko določljiva, je še posebej fluidna, ko gre za tako ranljivo kategorijo žrtev kot so otroci. Toda prav zato, ker gre za to kategorijo, so etično-deontološki problemi, povezani z razmejitvijo teh dveh področij, po mojem mnenju, manjši. Za odpiranje tabuizirane teme o nasilju nad otroki v družini in tudi v drugih socialnih okoljih je bilo potrebno zbuditi občutljivost najprej strokovne in kasneje splošne javnosti za ta vprašanja; to pa je bilo mogoče s posredovanjem raziskovalnih rezultatov in spoznanj na strokovnih seminarjih, pa tudi s pritegnitvijo vseh vrst javnih medijev.

### 4. Kriminaliteta in viktimizacijski pregledi

V Sloveniji doslej sicer ni bil izveden noben, za vso državo reprezentativen viktimizacijski pregled, vendar je bilo predmet raziskovanja vprašanje prikrite kriminalitete, v Ljubljani pa je bil opravljen tudi viktimizacijski pregled kot del mednarodne ankete. Raziskava o prikriti kriminaliteti se je nanašala na neprijavljeno konvencionalno premoženjsko kriminaliteto na območju ljubljanskih občin.<sup>19</sup> Ugotovila je, da je stopnja prikritosti pri kaznivih dejanjih, ki so bila predmet raziskovanja, dokaj velika (na eno tatvino naj bi prišlo od 4,8 do 6,9 neprijavljenih) in avtor raziskave si je zastavil vprašanje, ali sploh želimo zvedeti, kakšna je vsaj približna podoba dejanskosti, pa tudi, kakšne posledice bi nastale iz doslednejšega prijavljanja.<sup>20</sup> Viktimizacijski pregled, kot del mednarodne študije, je bil opravljen trinajst let po prvi anketi, a na zelo podoben način (predvsem anketa s pisnimi odgovori) in je dal sicer bolj pozitivne rezultate, torej pokazal manjšo stopnjo prikritosti, vendar je treba reči, da se

<sup>19</sup> prim. Pečar (1981, 1982)

<sup>20</sup> prim. Pečar (1982); s.125 in 127.

je prva anketa nanašala na zbiranje podatkov o viktimizaciji samo za eno leto pred anketiranjem; v drugi anketi pa je bilo to obdobje petletno. Tako dolgo obdobje pa verjetno zmanjšuje možnost natančnejših odgovorov.<sup>21</sup>

### III. NEOPRAVLJENO DELO

Če smo doslej predstavili usmeritve in vrste viktimološkega raziskovanja in s tem pokazali na pozitivne dosežke, je za zaključek treba oceniti tudi pomanjkljivosti in zanke opravljenega raziskovanja.

Na splošno bi lahko rekli, da je tudi v slovenskem prostoru ob svojem nastanku viktimologija pomenila eno najbolj obetavnih novosti v kriminologiji in da po približno treh desetletjih raziskovanja viktimoloških problemov ni povsem izneverila pričakovanj, čeprav so bila le-ta verjetno večja od doseženih rezultatov. Pogled na kriminaliteto se je ob podpori viktimoloških spoznanj obogatil; iskanje ravnotežja med pravicami storilca in pravicami žrtve je prineslo številna nova spoznanja in tudi nove pristope. Ob tej pozitivni oceni pa ostaja kar nekaj vprašanj tudi odprtih.

#### 1. Navori za teoretične posplošitve

Zdi se, da so viktimološke raziskave nasploh, prav tako kot kriminološke, preveč empirično naravnane, ali, da so bile take vsaj doslej. Njihovi rezultati doslej niso bili ocenjeni kot celota novega znanja; poskus izgradnje teoretičnih posplošitev, ki bi jih bilo iz posamičnih empiričnih rezultatov mogoče oblikovati, doslej ni bil opravljen. Vprašanje je seveda, ali opravljeno empirično raziskovanje nudi dovolj podlage za takšne posplošitve, vendar nekateri nastavki za to gotovo so. To velja na primer za probleme vzročnosti pri nasilnih kaznivih dejanjih; za problematiko vpletenih opazovalcev; za fenomenologijo nekaterih oblik viktimite (npr. otroci); za probleme oškodovanosti-viktimite pravnih oseb (zlasti v zvezi s premoženjsko oškodovanostjo).

Res pa je, da obstajajo na raziskovalnem področju, ki ga viktimologija pokriva, glede na opravljene raziskave, precejšnje bele lise: zelo malo ali skoraj nič raziskav ni bilo opravljenih na področju viktimite različnih vrst manjšin; pri tem mislim na socialne in kulturne manjšine kot so na primer ženske, spolno drugače usmerjeni, socialni marginalci; prav tako ostaja neraziskano novo nastajajoče področje viktimite v gospodarstvu, kjer masovni proces spreminjanja lastnine oblikuje nove (pogosto nelegitimne) elite in nove oblike oškodovanosti.

Zapolnjevanje teh neraziskanih področij in oblikovanje teoretičnega sistema viktimologije je ena od nalog, ki čakajo na izpolnitev.

#### 2. Razmejitev med »raziskovalno« viktimologijo in viktimološkim »zagovorništvom«

Od prvih, viktimološko usmerjenih raziskav, viktimologija ni bila nevtralna raziskovalna kategorija: spočetka je prispevala k očrnjenju žrtve; ko pa se je usmerila v pomoč žrtvi, je postala talka tega položaja v tem smislu, da je včasih nudila zavetje privržencem take ali drugačne ne-znanstvene orientacije. Od tod tudi očitek, da se, ko se zavzema za žrtev, včasih zavzema hkrati preveč za »kriminalno politiko trde roke«; podpira torej represivne usmeritve v družbi. Naslednji očitek, ki gre v isti smeri, se nanaša na premočno izraženo težnjo po uporabi viktimoloških raziskav v konkretni družbeni praksi - tudi v dokaj represivnih oblikah.

Slovenska viktimologija se je tem pastem in nevarnostim, tako se vsaj zdi, doslej - zavestno ali pa tudi le s srečo - izognila. To pa ne pomeni, da ni potrebno na tem mestu zapisati majhen toda odločen *caveat*: bilo bi napak in škodljivo, če bi viktimološke raziskave utegnile prispevati k povečanju stopnje represivnosti v družbi in če bi raziskovalci ne zmoogli pretanjene presoje o tem, da ravnotežje pravic storilca in žrtve zahteva primerno upoštevanje obojih.

#### 3. Razvoj programov pomoči žrtvi

Končno, a ne nazadnje, velja nameniti nekaj pozornosti še v viktimologiji zelo jasno izraženi težnji, da vsaj del raziskovalnih rezultatov služi oblikovanju pomoči žrtvi. Če za hip zanemarimo nevarnost, ki v takšni usmeritvi tiči - kolikor gre za znanstvenost raziskovanja in za izrabo teh rezultatov za neraziskovalne - namene - velja reči, da so prav programi pomoči žrtvi eden izmed najbolj pozitivnih učinkov te vrste raziskovanja. Tako na primer uvajanje različnih oblik poravnavanja med storilcem in žrtvijo, ki se je zlasti v Evropi izkazalo kot izredno primerno sredstvo za odvracanje kazenskega postopka ali za njegovo začasno ali dokončno ustavitve, v slovenskem viktimološkem raziskovanju (še) ni našlo svojega mesta; prav tako se nove, sveže oblike zagotavljanja različnih vrst pomoči žrtvi kaznivega dejanja (pravna pomoč v kazenskem postopku, specializirana pomoč posebnim skupinam žrtev) uveljavljajo zelo počasi in mukoma, ali pa sploh ne. Na tem področju, ko gre za uvajanje nerepresivnih oblik razreševanja konflikta, ki ga predstavlja kaznivo dejanje, imajo raziskovalci v Sloveniji še mnogo praznega prostora.

<sup>21</sup> prim. Pavlović, (1992)

## LITERATURA

- Bavcon, L. et al.: **Prevenција in represija v cestnem prometu**. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti 1979, 343 s. (Raziskava št. 52/I).
- Brinc, F.: **Viktimološki vidiki individualnih konfliktov v združenem delu**. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti 1987, 124 s. (Raziskava št. 74)
- Dachauski procesi** (raziskovalno poročilo z dokumenti). Ljubljana, Komunist 1990, 1084 s.
- Hentig, H. von: **The criminal and his victim: studies in the sociology of crime**. New Haven, Yale university press 1948, 461 s.
- Kos, A.: Proces odkrivanja pojava in ukrepanja ob pojavu trpinčenja otroka. V: **Trpinčeni otrok**. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti 1988, s. 17-25.
- Milenković, M.: Odklonsko vedenje žensk in ženske kot žrtve v nekaterih delih slovenskih pisateljev. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana 43 (1992) 3, s. 259-269.
- Pavlovič, Z.: Mednarodna anketa o viktimizaciji - Ljubljana 1992. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo** Ljubljana 44 (1993) 2, s. 129-138.
- Pavlovič, Z.: Slovenia. Summary results 1992. International Victimization Survey. V: **Understanding Crime**. Rome, UNICRI 1992.
- Pavlovič, Z.: Ženske (in druge) žrtve nasilja niso žrtve? **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana 41 (1990) 3, s. 239-243.
- Pečar, J. et al.: **Tatvine v samopostrežnih prodajalnah**. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti 1987, 497 s. (Raziskava št. 50)
- Pečar, J.: »Induktologija« - znanje o vplivanju na kazensko dvojico. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana 35 (1984) 4, s. 299-311.
- Pečar, J.: Involved bystanders: examination of a neglected aspect of criminology and victimology. **International Journal of Contemporary Sociology**, Raleigh 9 (1972) 2, s. 81-87.
- Pečar, J.: **Neprijavljena (prikrita) kriminaliteta**. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti 1981, 271 s. (Raziskava št. 58)
- Pečar, J.: Neprijavljena konvencionalna kriminaliteta zoper posameznika. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana 33 (1982) 2, s. 118-129.
- Pečar, J.: **Vloga vpletenih v viktimo/kriminodinamiki kazenske dvojice**. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti 1984, 270 s. (Raziskava št. 65)
- Pečar, J.: Vpleteni »opazovalci« - viktimološka razčlemba. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana 22 (1971) 3, s. 172-184.
- Pečar, J.; Maver, D.; Zobec, Ž.: **Tatvine v samopostrežnih prodajalnah**. Ljubljana, Center za samoupravno normativno dejavnost 1981, 269 s.
- Shaskolsky, L.: Nedolžni opazovalec in kaznivo dejanje. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana 21 (1970) 4, s. 280-282.
- Šelih, A. et al.: **Nekateri vidiki trpinčenja otrok: pravno, medicinsko in socialno-skrbstveno obravnavanje**. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti 1985, 180 s. (Raziskava št. 72)
- Šelih, A.: **Kriminaliteta telesnih poškodb na območju občine Slovenska Bistrica**. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti 1963, 216 s. (Raziskava št. 10)
- Šelih, A.: Viktimologija in njena vloga v boju zoper kriminaliteto. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana 18 (1967) 1, s. 37-42.
- Trpinčeni otrok: posvetovanje**. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti 1988, 52 s.
- Uderman, B. et al.: **Uboji na Slovenskem**. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti 1974, 519 s. (Raziskava št. 37)
- Vodopivec, K. et al.: **Povrnitev škode žrtvam kaznivih dejanj**. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti 1987, 390 s. (Raziskava št. 49)
- Vodopivec, K.: Povračilo škode žrtvam kaznivih dejanj. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana 28 (1977) 4, s. 241-257.

Seznam literature pripravila Marija Milenković

## Victimological Research in Slovenia

Alenka Šelih, L.L.D., Professor of Criminal Law and criminology, Faculty of Law, University of Ljubljana, Kongresni trg 12, 61000 Ljubljana, Slovenia

The paper presents the orientations and findings of victimological research conducted by the Institute of Criminology at the Faculty of Law of University in Ljubljana. The author surveys the Institute's research directions and finds that they have followed similar trends to those elsewhere in the world: from the study of victims and their contribution to their own victimization (for example in crimes of assault and murder) to assistance to the victim (i.e. restitution to victims of crime, research on abused children); from victimization of the individual groups of victims (victims of violent crimes and selected property crimes) to structural victimization (institutional child abuse, political victimi-

zation). The article also analyses in more detail the relationship between the conducted victimological studies and crime prevention, and the contribution of victimization surveys carried out in Slovenia.

In conclusion, the author deals with those areas in which research has not been conducted and draws attention to the lack of theoretical generalizations, to the danger of »advocacy« in the frame of victimology and to the lack of development of concrete victim assistance programmes.

**Key words:** victimology, victimological research, victims crime prevention, victimization surveys, Slovenia

UDC 343.988.001.4(497.12)